

KIRNU

Lapin muotoiluohjelma 2010 - 2015

Ohjelma-asiakirja

Hankkeen ohjausryhmä
Lapin liiton hallitus
Maakunnan yhteistyöryhmä

Lapin yliopisto, taiteiden tiedekunta

Sisällysluettelo

ABSTRACT	3
TIIVISTELMÄ	4
ČOAHKKÁIGEASSU	4
Esipuhe	5
Muotoilu Lapin muotoiluohjelmassa	7
Lapin merkitys muotoilulle ja muotoilun merkitys Lapille	8
Muotoilun merkitys muille toimialoille	8
Lapin muotoiluohjelman valmistelu	9
Muotoilun alueellinen, kansallinen ja kansainvälinen kehys	10
Muotoilun alueellinen kehys	10
Muotoilun kansallinen kehys	11
Muotoilun kansainvälinen kehys	12
Muotoilutoimijat Lapissa	13
Lapin muotoilukoulutus ja tutkimus	13
Lapin luovien alojen yritykset ja yrityshautomo	15
Muotoilua edistäviä yhdistyksiä Lapissa	15
Lapin muotoiluohjelman valmisteluhankkeessa toteutetut työpajat	16
Kirnu – ehdotus Lapin muotoiluohjelmaksi	17
Lapin muotoiluohjelma tukee Lapin luovan toimialan strategiaa ja arktista muotoilua	17
Lapin muotoiluohjelman tavoiterunko 8+1 kysymystä	18
Kys. 1. Miten muotoilijasta tulee design thinker?	18
Kys. 2. Miten muotoilun käyttö parantaa julkisen sektorin toimivuutta?	19
Kys. 3. Miten Lapin erityispiirteet näkyvät muotoilussa?	19
Kys. 4. Miten lisätään monialaista vuorovaikutusta muotoilutoimijoiden välillä?	20
Kys. 5. Miten muotoilun käyttö parantaa yritysten kilpailukykyä?	20
Kys. 6. Miten muotoilun käyttö lisääntyy Lapissa?	21
Kys. 7. Miten käyttäjä osallistuu muotoiluun?	21
Kys. 8. Miten palvelumuotoilusta tulee arkipäivää?	22
Kys. 9. Avoin kysymys: Miten Sinä lisäisit muotoilua Lappiin?	22
Ehdotus Lapin muotoiluohjelman organisoimiseksi	22
Ohjelman vastuunjako	22
Ohjelman rahoitus	23
Ohjelman viestintä	24
Ohjelman seuranta ja arviointi	24

Kirjallisuutta

Liitteet: Kirnu –kaavio ja esite nettisivulla www.lapinmuotoiluohjelma.fi

ABSTRACT

The main objective of the Lapland Design Programme 2010–2015 is to increase the volume of design in Lapland in the private, public, and other sectors. The programme pays special attention to how Lappish design ranks among the active forerunners and developers of the field. The field is activated, design expertise is promoted, the visibility of design and actors therein is enhanced, and special Lappish features are emphasized. The Lapland Design Programme builds on the Strategy of Creative Industries in Lapland and on the Regional Strategic Programme for Lapland with creativity as one of its main themes. Design functions as a combining force between creativity and innovation.

The Lapland Design Programme defines the regional design development guidelines for the following five years and turns them into concrete objectives – into activating questions that challenge people to answer and thus incite them to implement the programme. During the construction of the programme, seven workshops were arranged around Lapland, each focusing on local themes. In addition to these workshops, the programme has evolved through discussions with a multitude of actors and through comments received during the construction process. The group steering the construction of the programme was a versatile selection of actors working in various fields in different parts of Lapland.

TIIVISTELMÄ

Lapin muotoiluohjelman 2010-2015 päätavoite on saada Lappiin lisää muotoilua niin yksityiselle, julkiselle kuin muillekin sektoreille. Ohjelma kiinnittää erityistä huomiota lappilaisen muotoilun sijoittumiseen alan aktiivisten kärkitoimijoiden ja -kehittäjien joukkoon. Alan aktivoinnin ja osaamisen kehittämisen lisäksi panostetaan muotoilun ja muotoilutoimijoiden näkyvyyden parantamiseen ja lappilaisiin erityispiirteisiin. Lapin muotoiluohjelma perustuu Lapin luovan toimialan strategiaan ja Lapin maakuntaohjelmaan, jossa luovuus on yksi pääteemoista. Muotoilu toimii yhdistävänä tekijänä luovuuden ja innovaatioiden välillä.

Lapin muotoiluohjelma määrittää maakunnassa tapahtuvalle muotoilulle kehittämisen suunnat seuraaviksi viideksi vuodeksi ja konkretisoi ne tavoitteiksi – aktivoiviksi kysymyksiksi, jotka haastavat vastaamaan ja siten houkuttelevat ohjelmaa toteuttamaan. Ohjelman valmistelun aikana järjestettiin seitsemän varsinaista työpajaa eri puolilla Lappia fokuoituina alueiden omiin teemoihin. Ohjelma on rakentunut näiden työpajojen lisäksi lukuisten eri tahojen kanssa käytyjen keskustelujen ja valmistelusta saatujen kommenttien pohjalta. Ohjelman valmistelun ohjausryhmässä oli jäseniä monipuolisesti Lapin eri alueiden ja eri alojen toimijoista.

ČOAHKKÁIGEASSU

Lappi hábménprográmma 2010–2015 váldoulbmil lea oččodit lasi hábmema nu priváhta, almmolaš dego eará sektoriiddage. Prográmma gidde fuopmášumi earenoamážit dasa, ahte lappilaš hábmén lea gávdnan saji suorggi aktiivvalaš njunušdoaimiid ja –ovddideaddjiid joavkku siste. Hábmensuorggi aktiverema ja máhttima lassin biddjojuvvojit návccat hábmema ja hábmendoaimiid oinnolašvuoda buorideapmái ja lappilaš earenoamáš sárgosiidda. Lappi hábménprográmma vuodđuduvvá kreatiivalaš doaimisuorggi strategijai ja Lappi eanangoddeprográmmii, mas kreativitehta lea okta váldotemáin. Hábmén doaimá ovttasteaddjin kreativitehta ja innovašuvnnaid gaskka.

Lappi hábménprográmma meroštallá eanangottis dáhpáhuvi hábmemii ovddidanviggamušaid čuovvovaš viđa jahkái ja konkretisere daid mihttomearrin – aktiverejeaddji gažaldahkan, mat hástalit vástidit ja dan láhkai giktalit ollašuhhtit prográmma. Prográmma válmmašteami áigge lágiduvvojedje Lappi leanas sierra guovlluin čieža bargobáji, main vuojulduvve guovlluid iežaset temáide. Prográmma lea čoagganan dáid bargobájiid lassin moanaid beliiguin ságastallamiid ja válmmašteamis ožžojuvvon kommeanttaid vuodul. Prográmma válmmašteami stivrenjoavkku lahttut ovddastedje máŋggabealágit sierra guovlluid sierra surggiid doaimiid.

ESIPUHE

Muotoilijan roolin monipuolistuminen on Lapissa arkipäivää. Työvoima- ja elinkeinoministeriö on rakentanut kansallista innovaatiopolitiikkaa, jossa muotoilulla ja käyttäjälähtöisyydellä on tärkeä rooli. Myös eurooppalainen innovaatiopolitiikka nostaa esiin muotoilun tärkeyden erityisesti ERRIN –verkoston (the European Regions Research and Innovation Network), SEE –projektin (SEE – Sharing Experience Europe – Policy, Innovation & Design) ja Muotoilun innovaatio sihteeristön toiminnassa (the Secretariat of the European Design Innovation Initiative). Nämä tavoitteet näkyvät Lapin muotoiluohjelmassa. Yrityksissä muotoilijat hallitsevat monialaisia suunnitteluprosesseja ja työskentelevät kuluttajatutkimuksen parissa. Muotoilu ei enää rajoitu muodon, toiminnan, materiaalien, tuotannon ja käytön suunnitteluun. Suunnittelu keskittyy nyt ihmisten, tuotteiden ja teknologian välisen vuorovaikutuksen suunnitteluun. Tämän avulla tuotetaan kokemuksia, toimintoja ja palveluja. Ihmisten tarpeet ja ongelmat muuttuvat sosiaalisen, teknologisen ja taloudellisen elinympäristön muuttuessa. Tämä näkyy Lapin muotoiluohjelman tavoitteena kehittää muotoilukoulutusta vastaamaan muuttuvaa toimintaympäristöä.

Muotoiluajattelua

Muotoiluajattelu (design thinking) on tärkeä ajattelutapa niin muotoilijalle että kaikille kehitystehtävissä toimiville. Muotoiluajattelijoilla on kyky tuntee empatiaa muita kohtaan, huomata asiat, joita muut eivät huomaa, ja hyödyntää tämä innovaation lähteenä. Muotoiluajattelulle keskeiset teemat nousevat esiin Lapin muotoiluohjelman toimenpiteissä. Muotoiluajattelijat luovat uudenlaisia ratkaisuja, jotka dramaattisesti parantavat jo olemassa olevia. Heillä on optimistinen halu tarttua haasteisiin, kyseenalaistaa ja tutkia rajoituksia. Muotoiluajattelijat tekevät yhteistyötä muiden alojen asiantuntijoiden rinnalla. Yritykset käyttävät muotoiluajattelua keinona kehittää innovatiivisia ratkaisuja ja liiketoimintamalleja. Muotoiluajattelu on luova ihmiskeskeisen suunnittelun prosessi, jonka avulla tehdään uusia löytöjä ja havaintoja. Prosessi tuottaa, kehittää ja testaa ajatuksia, jotka voivat johtaa ratkaisuihin ja tarjota polun markkinoille. Keskeistä muotoiluajattelussa on ihmiskeskeisyys ja käyttäjätiedon hyödyntäminen.

Käyttäjälähtöisyys ja innovaatiotoiminta

Käyttäjätiedon hankkimisessa muotoilun rooli korostuu. Lapin muotoiluohjelma antaa mahdollisuuksia ottaa käyttäjät mukaan innovaatiotoimintaan julkisella ja pk –sektorilla. Käyttäjätiedon avulla voidaan luoda hyödyllinen ja miellyttävä tuote sen tosiasiallisille käyttäjille. Parhaimmillaan käyttäjätieto auttaa ymmärtämään käyttäjäkunnan toiveita, kokemuksia ja käyttäytymistä. Tämä tarkoittaa asiakkaan tiedostamattomien ja tietoisten tarpeiden selville saamista ja niistä oppimista. Tässä muotoilun tutkimuksen menetelmät ovat hyödyllisiä. Jane Fulton Suri kirjoittaa muotoilun tutkimuksen menetelmistä olennaisena osana innovaatioprosessia. Muotoilun tutkimus paljastaa ihmisten käyttäytymismalleja ja kokemuksia sekä antaa tietoa jatkuvan tuotekehitysprosessin avulla. Muotoilun tutkimus sekä innostaa mielikuvitusta että auttaa intuitiota.

Yrityksissä ja politiikassakin on viime vuosien aikana innostuttu käyttäjälähtöisestä innovaatiotoiminnasta arvonnun uutena lähteenä. Käytännössä tämä ilmenee erilaisina tapoina ottaa palvelujen ja tuotteiden käyttäjät mukaan kehitysprosesseihin. Tavoitteena on tuottaa yhä enemmän uutta arvoa ja pitää kilpailijat etäällä. Yrityksien kannalta kyse on uusien kilpailuetujen löytämisestä. Tässä muotoilun rooli voi olla merkittävä.

Palvelumuotoilu voimavarana

Toimialojen murros näkyy monilla liiketoiminnan alueilla. Lapin muotoiluohjelma ottaa tähän kantaa nostamalla esiin palvelumuotoilun yhtenä kärkiteemoista. Asiakkaiden kulutus- ja ostokäyttäytyminen on muuttumassa. Yritysten on päivitettävä ja uudistettava liiketoimintamallejaan sekä luotava strategioita uuden aikakauden asiakkaan saavuttamiseksi ja palvelemiseksi. Palvelumuotoilun työkaluilla ja osaamisella on kasvava merkitys. Palvelumuotoilu lähtee inhimillisen toiminnan, tarpeiden, tunteiden ja motiivien kokonaisvaltaisesta ymmärtämisestä.

Palveluliiketoiminnan mallit ovat muuttaneet asiakkaan roolin palvelun vastaanottajasta aktiivisemman käyttäjän rooliin. Palvelumuotoilu yhdistää kulttuurisen, sosiaalisen ja inhimillisen vuorovaikutuksen alueet. Palveluliiketoiminnan arvonnun luominen ja vuorovaikutusprosessit ovat keskeisiä palvelumuotoilun sisältöjä. Lapin muotoiluohjelma antaa mahdollisuuksia palvelumuotoilun hyödyntämiseen sekä liiketoiminnan eri alueilla että julkisten palvelujen käyttäjälähtöisemmässä kehittämisessä. Lapin muotoiluohjelman avulla on mahdollisuus nostaa alueen innovaatiopotentiaalia ja kilpailukykyä muotoilun mahdollisuuksia hyödyntäen.

Satu Miettinen, professori

Muotoilu Lapin muotoiluohjelmassa

Muotoilun käsite on muuttunut viime aikoina voimakkaasti. Muotoilun muutos on konkretisoitunut muotoilun toimintakentän laajenemiseksi palvelujen ja strategioiden muotoiluun. Laajentunut toimintakenttä tuo toisaalta elinkeinoelämälle ja julkiselle sektorille aivan uusia mahdollisuuksia ja toisaalta lisähaasteita muiden muassa moniammatillisille työryhmille.

Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan strategia 2020 määrittelee muotoilun tarkoittavan median, visuaalisen viestinnän, tekstiili- ja vaatetusalan sekä teollisen muotoilun suunnittelua. Tilan ja palveluiden muotoilu ja suunnittelu läpäisevät kaikkia taideteollisia aloja. Lapin yliopisto on nimennyt palvelumuotoilun yhdeksi koko yliopiston profiilin strategiseksi kärjeksi. Palvelumuotoilun tutkimus ja taiteellinen toiminta ovat kehittyvässä vaiheessa.

Muotoiluajattelu on tullut mukaan muotoilukeskusteluun ja alkanut kiinnostaa myös muotoilutoimijoita laajemmin. Lapin yliopistossa muotoiluajattelu ymmärretään laajasti eri toimijoiden välisen vuorovaikutuksen kautta. Lapin muotoiluohjelmaan muotoilu sisältyy nykyaikaisena laajana ja monipuolisena käsitteenä ja ohjelman tukemana. Lapin muotoilutoimijat ovat mukana vaikuttamassa muotoilun koko kirjon uudistumisessa.

Lapin merkitys muotoilulle ja muotoilun merkitys Lapille

Lappi on ollut ja on tärkeä ja aivan erityinen voimavara monelle muotoilutoimijalle ja taitelijalle. Luovien alojen työntekijät ovat voineet järjestää työnsä niin, että vaikka heidän varsinainen toimipaikkansa on muualla, he työskentelevät myös Lapissa. Hyviä esimerkkejä ovat maailmanlaajuisesti merkittävät muotoilijat Tapio Wirkkala ja Timo Sarpaneva. Lapin luovuutta ja elämänvoimaa edistävä ympäristö vaikuttaa hyvän muotoilun syntyyn, joten muotoilukoulutuksen sijoittuminen Lapin yliopistoon on erityisen onnistunut.

Muotoilu toimii monialaisesti eri aloja läpi leikaten. Lapin korkeakoulukonserni, johon Lapin yliopisto kuuluu, paneutuu monialaiseen ja ääriolosuhteisiin suuntautuvaan tutkimukseen, kuten kylmä- ja lumiosaamiseen. Näin voidaan edistää aivan uusien mahdollisuuksien ja imagon luomista Lapille samalla kun voi itse saada Lapista luovaa voimaa.

Lappi on kansainvälinen maakunta. Lappi on nykyaikaisen tekniikan avulla hyvin saavutettavissa eri puolilta maailmaa ja Lapin muotoilutoimijoita kannustetaan profiloitumaan arktisen muotoilun erityisosajiksi maailman muotoilun kärkitoimijoiden joukossa. Lapin muotoiluohjelma vaikuttaa paikallisesti globaalissa muotoilumaailmassa.

Muotoiluun on liitetty kasvavia odotuksia Lapin ja sen elinkeinoelämän tulevaisuutta pohdittaessa.

Muotoilu toimii yhdistävänä tekijänä luovuuden ja innovaatioiden välillä. Lappilainen ympäristö aktivoi innovaatioiden syntyä ja muotoilulla on siinä prosessissa merkittävä rooli. Pitämällä huolta Lapin ympäristöstä ja edistämällä muotoilua tuetaan mahdollisuuksia Lappia ja lappilaisia palvelevien uusien innovaatioiden syntymiselle. Kiinnostavaa on uudistaa perinnettä hylkäämättä sitä.

Muotoilun merkitys muille toimialoille

Muotoilun toiminta ulottuu horisontaalisesti kaikille toimialoille. Muotoilun osaajat palvelevat paikallista elinkeinoelämää ja muotoiluosaamista voi hyödyntää yrityksissä ja julkisella sektorilla. Kiinnostus erilaisten muotoilupalvelujen käyttöön esimerkiksi matkailussa voimistuu sitä mukaa, kun muotoilun merkitys tuotteiden ja palveluiden kiinnostavuuden lisääjänä ja kilpailukyyn parantajana on ymmärretty. Muotoilun avulla voidaan vaikuttaa tuotteiden ja palveluiden esteettiseen ja toiminnalliseen laatuun. Muotoiluajattelua voidaan hyödyntää erilaisten palvelujen ja ympäristöjen kehittämisessä ja koko yritys- tai organisaatiokulttuurin strategisessa kehittämisessä.

Muotoilun merkitys innovaatiotoiminnassa kasvaa ja EU:n uudella ohjelmakaudella siihen tullaan panostamaan. Norjassa tehdyn muotoilun käytön vaikutuksia selvittäneen tutkimuksen mukaan muotoilua käyttäneiden yritysten myynti lähti nousuun, näkyvyys parani huomattavasti ja syntyi säästöä. Lapista on vastaavia kokemuksia kilpailutilanteen paranemisesta ja aivan uusien ideoiden syntyisestä muotoilupalvelujen käytön avulla. Palvelumuotoilun avulla voidaan uudistaa yksityisiä ja julkisia palveluja kokonaisvaltaisesti sekä toimijoita että käyttäjiä hyödyttävällä tavalla. Muotoiluohjelma tuo mahdollisuuksia edistää eri toimialoja muotoilun avulla.

Lapin muotoiluohjelman valmistelu

Lapin muotoiluohjelma 2010 - 2015 perustuu Lapin liiton 2008 tekemään Lapin luovan toimialan strategiaan. Ohjelman avulla parannetaan lappilaisten hyvinvointia, se tukee Lapin kilpailukykyä ja vastaa kestäväen kehityksen haasteisiin. Ohjelma edistää kansallisesti ja kansainvälisesti tunnustetun muotoilun osaamiskeskittymän syntymistä Lappiin. Ohjelman tarkoitus on toisaalta saada Lapin yritykset, julkinen sektori, kolmas sektori ja Lapin asukkaat käyttämään ja hyödyntämään muotoilua selvästi nykyistä enemmän ja toisaalta lisätä muotoilun vientiä Lapista maailmalle.

Lapin muotoiluohjelma on rakentunut eri sidosryhmien yhteistyönä tehdystä muotoilun mahdollisuuksien kartoituksesta. Laaja ohjausryhmä on täydentänyt sidosryhmien osallistumista. Mahdollisuudet kiteytyivät valmistelussa kahdeksaksi kysymykseksi. Ohjelman toteuttajat vastaavat kysymyksiin työkaluilla, jotka sisältyvät ohjelma-asiakirjan kohtaan Kirnu. Kirnuun liitettiin lisäksi yksi avoin kysymys, johon kuka tahansa voi ohjelman aikana tarjota muotoiluohjelman kannalta tärkeäksi näkemäänsä ajankohtaista sisältöä.

Ohjelman valmisteluprosessin aikana vahvistui käsitys siitä, että muotoiluun liittyy Lapin kannalta runsaasti monenlaista ja vielä käyttämätöntä sekä odotusta että potentiaalia. Jotta Lapin muotoiluohjelman iskulause ”Lisää muotoilua Lappiin” toteutuu, on tietoutta muotoilun merkityksestä eri toimialoille lisättävä. Yksi keino siihen on, että tuodaan Lapissa tehtävä muotoilu ja muotoilutoimijat selvästi paremmin esiin ja laajemmin näkyville.

Valmistelussa käytettiin useita menetelmiä, kuten lukuisia sidosryhmätapaamisia, haastatteluja, asiantuntijatapaamisia, ohjausryhmätyötä ja keskusteluja. Lisäksi pidettiin erilaisia työpajoja eri puolilla Lappia. Työpajoihin osallistuivat koulutusorganisaatiot, yritykset, yhteisöt, julkinen ja kolmas sektori sekä asukkaat. Työpajoissa käsiteltiin sidosryhmien kannalta tärkeitä teemoja, kuten matkailu tai käyttäjien, kuten ikääntyneiden elämään liittyviä asioita. Saamelaisalueella pidettiin oma työpaja Inarissa.

Lapin muotoiluohjelmalla on tiivis yhteys kansalliseen muotoilustrategiatyöhön ja muualla Suomessa tehtävään muotoilun edistämistyöhön. Valmistelun aikana neuvoteltiin mm. Työ- ja elinkeinoministeriön edustajien kanssa, osallistuttiin TEM:n järjestämiin Kysyntä- ja käyttäjälähtöisen innovaatiopolitiikan toimenpideohjelmatilaisuuteen Helsingissä ja OloMuoto ' 10 tapahtuman Muotoilun muuttunut rooli –työpajaan Lahdessa keväällä 2010 ja seurattiin WDC2012 valmistelua.

Lapin muotoiluohjelman valmistelusta on vastannut Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta, vastuullisena johtajana tiedekunnan dekaani Timo Jokela. Valmistelu on tehty Lapin lääninhallituksen myöntämän Euroopan Unionin rakennerahasto-ohjelmaan kuuluvan Pohjois-Suomen EAKR/OKM -hankerahoituksen turvin ajalla 1.8.2009 – 30.6.2011. Kansallisen muotoilun etujärjestö Ornamon edustaja on osallistunut ohjausryhmän työhön.

Muotoilun alueellinen, kansallinen ja kansainvälinen kehys

Muotoilun alueellinen kehys

Luovuus on nostettu **Lapin maakuntaohjelmassa** yhdeksi pääteemaksi ja se nähdään matkailu- ja elämysmaakunnan kehittämisen merkittävänä elementtinä. Lapin liiton Kulttuuri ja luovat alat -hankkeessa tehty **Lapin luovan toimialan strategia** vuosille 2008 - 2013 valmistui marraskuussa 2008. Strategia määrittelee luovat toimialat työ- ja elinkeinoministeriön luokituksen mukaisesti. Yksi näistä toimialoista on muotoilupalvelut ja strategia esittää tehtäväksi Lapille oman muotoiluohjelman.

Lapin luovan toimialan strategia nostaa esiin kehittämisen kärjet ja kansainvälisyyden. Muotoilun osalta strategia muistuttaa, että muotoilu parantaa tuotteen ja palvelun kilpailukykyä, tuo lisäarvoa kehittämiseen ja parhaimmillaan alentaa teollisuuden ja palveluprosessien tuotantokuluja. Strategiassa esitetään Lapin maakunnallinen **muotoiluohjelma yhdeksi kehittämisen kärjeksi**, jolla alaa kokonaisuutena kehitetään.

Lapin maakuntaohjelman 2011 - 2014 strategisena tavoitteena on lisätä Lapin kilpailukykyä ja vetovoimaa sekä edistää yritystoimintaa ja työllisyyttä. Luovuus on yksi ohjelman pääteemoista. Muotoilu liittyy useisiin toimintalinjoihin, esimerkiksi pohjoiset teollisuustuotteet, matkailuelämykset, energia, innovaatio ja koulutus sekä t&k –toiminta sekä Lappi-brändin kehittäminen.

Maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma valmistellaan vuosittain ja siinä esitetään keskeisimmät seuraavana vuonna toteuttavat hankkeet. Vuoden 2010 lopussa valmistuneessa vuosille 2011 - 2012 tarkoitetussa asiakirjassa muotoiluohjelma mainitaan esimerkiksi kohdassa TL4 Hyvinvointia ensiluokkaisilla palveluilla, elinympäristöllä ja kulttuurilla.

Vuosien 2011 - 2012 toteuttamissuunnitelmassa sitoudutaan Lapin luovan toimialan strategian toteuttamiseen ja laaditaan luovien alojen toimintasuunnitelma, jonka mukaisesti toteutetaan erilaiset kehittämistoimenpiteet. Siihen sisältyvät **muotoiluohjelman valmistuminen ja siitä seuraavat toimenpiteet** (EAKR), kuten toimenpiteet Lappi Designin edistämiseksi.

Lapin korkeakoulujen innovaatio-ohjelma 2009 - 2012 valmistui Lapin alueen ammattikorkeakoulujen ja Lapin yliopiston yhteistyönä vuonna 2009. Ohjelmassa innovaatio toiminnan kehittämiskohteet on koottu neljään painopisteeseen, Elämysten, kulttuurin ja matkailun Lappi, Hyvinvoinnin Lappi, Luonnonvarojen Lappi ja Teollisuuden Lappi. Kukin painopistealue on valmistanut itselleen toimeenpanosuunnitelman ohjaamaan konsernin toimijoita.

Muotoiluohjelman valmistelussa on keskusteltu kunkin neljän Lapin edustajien kanssa ja päädytty siihen, että **muotoilu** voi toimia **innovaatio-ohjelmassa horisontaalisesti** kaikissa Lapeissa ja siten sisältyä eri painopistealueiden toimeenpanosuunnitelmiin. Hanketasolla ovat käynnistyneet ensimmäiset konsernihankkeet, joissa muotoilu on mukana ja joiden toteuttamiseen osallistuvat kaikki konsernin korkeakoulut.

Muotoilu kuuluu Lapin yliopistossa taiteiden tiedekuntaan, mutta koska palvelumuotoilu on yksi koko Lapin yliopiston strateginen painoala, palvelumuotoiluun suunnataan kaikkien tiedekuntien panosta. Lapin yliopisto suuntaa tutkimusta painoaloilleen: palvelumuotoiluun, pohjoiseen hyvinvointiin ja muuttuvaan työhön sekä kestävään kehitykseen, oikeuteen ja oikeudenmukaisuuteen. Yliopisto edistää yritystoiminnan kehittymistä profiili- ja painoaloillaan.

julkisen sektorin innovaatiotoiminnassa esimerkiksi World Design Capital Rovaniemen kaupunki on liittänyt muotoilun elinkeinojen kehittämisohjelmaansa vuosille 2011 - 2016 ja tukee Lapin muotoiluohjelman valmistelua ja toteuttamista. Ohjelman tavoitteena on, että Rovaniemen alue profiloituu tulevaisuudessa entistä voimakkaammin kansalliseksi ja kansainväliseksi muotoilun osaamiskeskittymäksi. Lisäksi tavoitellaan tilannetta, jossa sekä tuotannolliset yritykset että palveluyritykset hyödyntävät muotoilua tehokkaasti kilpailutekijänä omassa liiketoiminnassaan.

Kemi-Tornion alueen Luovien alojen kehittämisohjelmassa 2009 - 2013 muotoilu on mukana. Kemin yritystoimintaympäristö Kemin Digipolis Oy on ottanut muotoilun yhdeksi Kemin Digipoliksien Heavy High Tech HHT2011 kehittämisohjelmansa teemaksi ja jatkaa HHT - ohjelmakokonaisuuttaan vuoden 2011 osalla teemanaan arktinen kokonaisvaltainen muotoilu ja tuottavuus teollisuuden tuotteiden ja palveluiden kehittämisessä.

Lapin taidetoimikunnan toimintaan kuuluu muotoilu, se myöntää rahoitusta muotoilutoimijoille ja on palkannut muotoilun läänintaiteilijan.

Muotoilun kansallinen kehys

Suomessa muotoilua on pidetty kansallisesti hyvin tärkeänä. Se on otettu osaksi kansallista innovaatiojärjestelmää jo tämän vuosituhannen alussa, jolloin sekä Tekes että Suomen akatemia kohdistivat rahaa muotoiluohjelmiin, Tekes Muoto2005!-ohjelmaan ja Suomen akatemia teollisen muotoilun tutkimusohjelmaan. Lapin yliopiston lisäksi tuolloin ohjelmatoimittajana Lapista oli mm. Lappset Group Oy.

Kansallinen muotoilualan edistämisyhteistyö Ornamo on esittänyt kansallisen muotoilupoliittisen ohjelman uudistamisen sisällytettäväksi v. 2011 uuden hallituksen hallitusohjelmaan.

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) näkee muotoilun laajentuneessa merkityksessään aiempaa selvemmin osana käyttäjälähtöistä innovaatiotoimintaa. Muotoilun uusi rooli korostaa käyttäjän merkitystä samalla kun muotoilu on otettu käyttöön liikkeenjohdon strategisessa päätöksenteossa. Muotoilun käyttökohteita voivat olla siis myös sekä palvelut että tuotteet. Muotoilun välineistön avulla voidaan etsiä vastauksia yhteiskunnallisiin haasteisiin.

TEM:n käyttäjälähtöisen innovaatiopolitiikan toimenpideohjelma sisältää muotoilun kilpailukykyä vastaavien kehittämishaasteiden määrittelyn ja samalla arvioidaan tarve vahvistaa ja keskittää muotoilun edistämisen kansallisia tehtäviä. Esikuvana mainitaan Iso-Britannian Design Council sekä mainitaan palvelumuotoilu ja sen mahdollisuudet 2012 –hankkeeseen liittyen.

TEM pitää tärkeänä aktivoida muotoilun hyödyntämistä pk-yrityksissä kansallisten kehittäjäorganisaatioiden ja verkostojen avulla. Samalla uudistetaan muotoilun käyttöä tukevia julkisia yritys- ja asiantuntijapalveluita (esimerkiksi Design Start) sekä tuetaan alan toimijoiden verkottumista.

Lapin muotoilutoimijoiden kannalta on kiinnostavaa saada TEM:n tuki sille, että TEKES kehittää jatkossa **Design Start** –toiminnan lisäksi uuden muotoiluun keskittyvän eri toimialoja läpäisevän **Strategisen huippuosaamisen keskittymän** (SHOK). Lapin yliopiston monialainen palvelumuotoilukärki sopii tähän erinomaisesti ja siksi uuden SHOK:n valmistelu on tärkeää saada alulle ja toimintaan on tärkeää mennä mukaan.

Muotoilukoulutus ja käsi- ja taideteollisen muotoilun koulutus ja tutkimus kuuluvat kansallisesti **Opetus- ja kulttuuriministeriön** toimialaan, samoin kulttuurin tukemiseen liittyvät asiat. Ministeriö on osoittanut resurssia luovan talouden edistämiseen ja siten innovaatiopolitiikan toteuttamiseen.

Muotoilun kansainvälinen kehys

Muotoilu osana EU:n innovaatiopolitiikkaa

Euroopan muotoiluyhdistysten keskusjärjestönä 42 vuotta toiminut BEDA (Bureau of European Design Associations) edustaa 24 Euroopan maan muotoiluorganisaatioita. Se on Brysselin toimistonsa avulla vienyt tuloksekkaasti muotoilutietoutta EU:lle tarkoituksenaan vaikuttaa muotoilupolitiikkaan. Muotoilupolitiikan avulla edistetään muotoilua ja sen käyttöä ja ohjataan resursseja muotoiluun.

Komissio pitää tärkeänä jatkossa satsata enemmän muun muassa käyttäjälähtöiseen lähestymistapaan teknologiavetoisen ajattelun rinnalle. Käyttäjälähtöisyydellä nähdään olevan tärkeä rooli ratkaistaessa tulevaisuuden ongelmia kuten ilmastonmuutos, väestön ikääntyminen tai kilpailukyvyn parantaminen.

Muotoilu on alettu nähdä EU:ssa paitsi tärkeänä osana innovaatioprosessia myös keinona muuttaa innovaatioita kuluttajaa palveleviksi käytännöiksi (Innovation Union 2020). Innovaatio määritellään keskeiseksi kasvun, vaurauden ja hyvinvoinnin tekijäksi ja innovaatioiden ensisijaisena lähteenä pidetään luovuutta. Muotoilu yhdistää luovuuden innovaatioihin. Euroopan komissio on aloittamassa designin, innovaatioiden ja kilpailukyvyn välistä yhteyttä vahvistavan hankkeen. European Design Innovation Initiative (EDII) sijoittaa sihteeristönsä Suomeen Muotoilun innovaatiokeskus Designiumiin, joka on Aalto-yliopistossa. Tarkoituksena on varmistaa muotoilun integroituminen Euroopan innovaatiopolitiikkaan.

Muotoilu osana aluepolitiikka EU:ssa

Kansalliselle ja alueelliselle tasolle ulottuvaa EU:n resurssioimaa muotoilun edistämistoimintaa on tehnyt SEE-projekti (Sharing Experience Europe). SEE on hankeverkosto, jossa yhdentoista eurooppalaisen partnerin tarkoituksena on kokemusten jakaminen siitä, miten integroida muotoilu aluehallinnon ja kansalliseen innovaatio toimintaan yritystoiminnan, kestävä kehityksen, sosiaalisen ja taloudellisen kehitystoiminnan tehostamiseksi. Tavoitteena on vaikuttaa alue- ja valtionhallinnon tason kehitystoimenpiteisiin. Suomesta hankkeeseen on osallistunut Designium.

Esimerkkejä maailmalta: Norja ja Etelä-Korea, Singapore, Englanti, WDC

Muotoilua on pidetty useissa maissa tärkeänä kehittämisen veturina. Pohjoismaista esimerkiksi Norjan muotoiluneuvosto Norsk Designråd (Norwegian Design Council) on edistänyt monin eri tavoin muotoilun käyttöä. Se ylläpitää valtakunnallista muotoiluportaalia ja järjestää tapahtumia ja kilpailuja. Norjan muotoiluneuvosto on julkaissut vuonna 2010 DIP –ohjelman (Designrevet Innovasjonprogram), jossa esitetään lukuisia konkreettisia esimerkkejä muotoilupalveluja käyttävistä ja siitä hyötyneistä yrityksistä.

Aasia on muotoilukoulutuksen kannalta dynaaminen alue. Maininnan arvoisia ovat Singapore ja Etelä-Korea. Etelä-Koreassa muotoilu on sisällytetty talouden kehittämisstrategiaan ja siellä tehdään viiden vuoden välein säännöllisesti uusi muotoilupoliittinen ohjelma. Myös Singapore on hyödyntänyt muotoilua kehittämisstrategiassaan. Englannista on syytä mainita Design Council ja Design Innovation Group.

Kansainvälinen teollisen muotoilun järjestö International Council of Societies of Industrial Design (ICSID)09 on valinnut Helsingin vuoden 2012 maailman designpääkaupungiksi (World Design Capital). Rovaniemi yhdessä Lapin yliopiston kanssa tuo designpääkaupunkivuoteen arktisen muotoilun näkökulman. Ensimmäinen World Design Capital oli vuonna 2008 oli Italian Torino ja toinen Etelä-Korean pääkaupunki Soul vuonna 2010.

Muotoilutoimijat Lapissa

Lapin muotoilukoulutus ja tutkimus

Lapin korkeakoulukonserni

Lapin yliopisto

Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta kouluttaa 38 – 39 % Suomessa koulutettavista yliopistotasoisien koulutuksen saavista taiteen maistereista, joihin muotoilijat sisältyvät. Taiteiden tiedekunnassa opiskelee kaikkiaan noin 1300 opiskelijaa. Lapin yliopisto on nimennyt yhdeksi strategiseksi painoalaksi palvelumuotoilun. Palvelumuotoilu hyödyntää taiteen ja tieteen vuorovaikutuksen tuottamia mahdollisuuksia matkailun, teollisten tuotteiden, sähköisten palveluiden, hyvinvointipalveluiden sekä esteettömien ja turvallisten ympäristöjen tutkimuksessa ja kehittämisessä.

Palvelumuotoilun osaajana yliopisto luo edellytyksiä myös julkisten palvelujen, oppilaitosten ja yksityisen sektorin kilpailukykyiselle ja kestäväälle palvelutuotannolle. Samanaikaisesti yliopisto kouluttaa asiantuntijoita, jotka hallitsevat palvelumuotoilun luovan kontekstin.

Taiteiden tiedekunnan koulutusohjelmat ovat: audiovisuaalinen mediakulttuuri, graafinen suunnittelu, kuvataidekasvatus, tekstiili- ja vaatetusala ja teollinen muotoilu. Erillisinä toimivat maisteriohjelmat ovat: Kulttuuriyrittäjyyden kansainvälinen maisteriohjelma, Design, media & markets –maisteriohjelma, Tilan ilme –maisteriohjelma ja Soveltavan kuvataiteen maisteriohjelma. Lisäksi tiedekunnassa on taide- ja kulttuuriopintojen laitos, joka tarjoaa koulutusohjelmille yhteiset taide- ja kulttuuriopinnot.

Taiteiden tiedekunnan muotoilun tutkimus pyrkii muotoilun pitkäjänteiseen tutkimukseen ja tutkimustiedon hyödyntämiseen. Sovellusalueina ovat sellaiset yhteiskunnan ja elinkeinoelämän osa-alueet, joissa on valmiutta rakentaa liiketoimintaa. Tutkimuksen tuloksia on hyödynnetty monin tavoin tuotekehityshankkeissa, jotka on toteutettu tiiviissä yhteistyössä yritysmaailman kanssa. Tiedekunnan tutkimustoiminnassa on otettu huomioon kestävän kehityksen periaatteet.

Taiteiden tiedekunta kehittää toimintaansa Lapin korkeakoulukonsernin sisällä. Esimerkiksi Muotoilun tutkimuksen, tuotekehityksen ja kehittämistoiminnan laboratoriot -hankkeen tuloksia ovat Pohjois-Suomen ensimmäinen korkeatasoinen muotoilualojen tutkimukseen keskittyvä laboratorioympäristö, muotoilualojen tutkimuksen innovaatioympäristö ja muotoilun tuotteistamiseen keskittynyt tutkimus ja kehittämissympäristö. Lisäksi kehitetään tuotteistettuja laboratoriodien palveluja. Hankkeen yhteistyötoimintatahoina ovat Kemi-Tornio ammattikorkeakoulun Mediapolis InnoMedia t&k -ympäristö, Rovaniemen ammattikorkeakoulun pLab –ympäristö ja Lapland Studio.

Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu

Kemi-Tornion ammattikorkeakouluun kuuluvassa Torniossa sijaitsevassa Kulttuurialan koulutuspiisteessä toimivat Viestinnän ja Kuvataiteen koulutusohjelmat. Lisäksi esimerkiksi liiketalouden puolella on tehty opinnäyte palvelumuotoilusta.

Ammattiopisto LAPPEA

Ammattiopisto LAPPEA antaa koulutusta kulttuurialalla Torniossa audiovisuaaliseen viestintään, kuvalliseen ilmaisuun ja musiikkiin sekä käsi- ja taideteollisuuteen, Tervolan Louella käsi- ja taideteollisuuteen.

Saamelaisalueen koulutuskeskus SAKK

Saamelaisalueen koulutuskeskus tarjoaa saamenkäsitöiden suunnittelun ja valmistamisen koulutusta. Käsi- ja taideteollisuusalan artesaanitutkinnon lisäksi annetaan muotoiluopetusta yhteistyössä Lapin yliopiston kanssa.

PKI, Pohjoinen kulttuuri – instituutti

Pohjoinen kulttuuri – instituutti on rakentumassa ja se tulee osaltaan koordinoimaan Lapin muotoilukoulutusta ja koulutustasojen yhteisiä hankkeita.

Lapin luovien alojen yritykset ja yrityshautomo

Muotoilu sijoittuu Lapin liiton tekemässä Lapin luovan toimialan strategiassa 2008 - 2013 luovaan toimialaan ja siten muotoiluyritykset ovat mukana luovan toimialan yrityksissä. Muotoilu on mukana strategian tilastotarkastelussa, jonka mukaan kaikkiaan vuonna 2008 Lapissa oli 460 luovan toimialan yritystä. Yrityksistä pääosa oli alle viiden hengen yrityksiä. Rovaniemen seudun kehittämisessä luova toimiala (painottuen mm. muotoiluun) on määritelty omaksi painopistealaksi 2005 vuodesta lähtien ja se on mukana kattavasti myös Rovaniemen elinkeinojen kehittämissuunnitelmassa 2011 - 2016.

Rovaniemi-Ranua -alueella luovien alojen yrityksiä on yli 300, joka on lähes 9 % alueen koko yritysmäärästä. Luovien alojen kehittämistä ohjaa ja toteuttaa osaltaan myös Lapin elämyksellisuuden osaamiskeskuksen koordinoima Matkailun ja elämysmuotoilun osaamisklusteri (OSKE) sekä Rovaniemen seudun koheesio- ja kilpailukykyohjelma 2010 - 2013, jossa luovat alat ovat niin ikään omana painopistealanaan.

Muotoiluosaajat tarttuvat yrittäjien ja organisaatioiden mitä monipuolisimpiin haasteisiin. Yritykset pitävät Lappia elinvoimaisena. Rovaniemen Kehitys Oy tukee voimakkaasti tulevaisuuden osaajien saamista alueelle ja kannustaa Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnasta valmistuvia muotoilijoita perustamaan uutta liiketoimintaa. Yhteisenä tavoitteena on innovatiivinen Rovaniemi, jossa luovien alojen ammattilaisia arvostetaan. Luovien alojen yritystoiminnan kasvattamiseksi on käynnistetty Rovaniemen Kehitys Oy:n toimesta mm. luoville aloille erikoistunut **yrityshautomotoiminta**. Hautomotoimintaa pilotoidaan vuosien 2011 - 12 aikana.

Muotoilua edistäviä yhdistyksiä Lapissa

Lapin Muotoilijat ry koostuu Lapissa työskentelevistä muotoilun opiskelijoista ja ammattilaisista. Yhdistys tarjoaa jäsenilleen ekskursioita, koulutusta, pajatilat sekä ennen kaikkea sosiaalisen ympäristön yhdessä tekemiseen ja vaikuttamiseen. Kolmansille osapuolille yhdistys tarjoaa yhteistyöprojekteja, joiden avulla yritykset oppivat tuntemaan ja hyödyntämään muotoilun mahdollisuuksia.

Lapin Muotoilijat ry:n suurimpana ja haastavimpana tavoitteena on nostaa muotoilun profiilia Lapissa ja samalla tehdä Lapista muotoilun kärkialue ja Rovaniemestä sekä Suomen että maailman näkökulmista nähtyinä varteen otettava muotoilukaupunki.

PROTO - Pohjois-Suomen taideteolliset suunnittelijat ry on vuonna 1987 perustettu taideteollisuusalan järjestö, jonka jäsenet toimivat muotoilun ja taidekasityön eri osa-alueilla Pohjois-Suomessa. PROTO:n toiminta-ajatuksena on tehdä taideteollisuutta tunnetuksi Pohjois-Suomessa mm. järjestämällä alaa esitteleviä, korkeatasoisia näyttelyitä, seminaareja ja luentotilaisuuksia. Jäseninä on n. 115 muotoilualan ammattilaista. Yhdistys hyväksyy jäsenikseen Oulun tai Lapin läänin alueella toimivat suunnittelijat, joilla on taideteollisen alan korkeakoulu- tai artemonitutkinto tai ovat muulla tavoin hankkineet vastaavan korkeatasoisen ammattitaidon.

Pohjoinen mediakulttuuriyhdistys **Magneetti** edistää pohjoisten taiteentekijöiden toimintamahdollisuuksia ja kansainvälistymistä. Toiminnan pohjana on kansainvälisyys ja ammattimaisuus. Magneetti vetää puoleensa mediakulttuurin osajia, taiteilijoita ja kulttuurinkuluttajia. Magneetti on luovan toiminnan generaattori ja rakentaa aktiivista nykytaiteen ja mediakulttuurin toimijoiden verkostoa Lappiin ja Barentsin alueelle. Magneetti järjestää korkeatasoisia ja kansainvälisiä mediakulttuurin tapahtumia, tuottaa laadukkaita mediataidenäyttelyjä sekä tarjoaa koulutusta, tiloja ja laitteita mediataiteilijoille. Magneetti aktivoi keskustelua luovan alan toimintamahdollisuuksista Lapissa.

Muotoilutoimijoita ja varsinkin taidekäsityön tekijöitä kuuluu **Lapin taiteilijaseuraan**.

Lapin muotoiluohjelman valmisteluhankkeessa toteutetut työpajat

Työpaja 1. Muuttuvat muotoilun kentät 28.9.2009 oli ensimmäinen työpaja ja sen tavoite oli konkretisoida, miten muotoilussa tapahtunut voimakas muutos ilmenee vuonna 2015. Tulokset kiteytettiin seuraavasti: muotoilija on v. 2015 DESIGN THINKER, näkökulma- ja menetelmäosaaja, ei pelkkä muodonantaja, vuonna 2015 muotoilu on arkipäivää ja se on automaattisesti "must"-asia Lapin yritysten toiminnassa, vuonna 2015 palvelumuotoilu on muodostunut omaksi, vahvaksi alakseen, vuonna 2015 muotoilu toimintona on selkeästi murtautunut tuotemuotoilun ulkopuolelle ja vuonna 2015 muotoilun koulutus on muuttunut työelämän mukaan. Hieman aikaisemmin oli Helsingissä Työ- ja elinkeinoministeriön järjestämä työpaja, josta tehtiin yhteenveto otsikolla Muotoilun muuttunut rooli.

Työpaja 2. Ikääntyvien yliopiston työpaja 20.2.2010 otti tavoitteekseen paneutua siihen, miten muotoilun avulla voidaan edistää lappilaisten hyvinvointia ja arjen sujuvuutta. Paja kiteytti tuloksensa seuraaviin teemoihin, jotka halutaan mukaan Lapin muotoiluohjelmaan: Muotoilua käyttäjille, kuten ikäihmisille (välineet ja vaatetus), Palvelumuotoilun avulla kehitetään palveluja lappilaisille, esimerkiksi asumisen ja kotipalvelun mallia, ikääntyneille osallistumismahdollisuuksia (haaste mm. medialle ja tietoyhteiskunnalle) ja Muotoiluun keskittyvä ikäfoorumi Lappiin.

Työpaja 3. Inarin työpaja 18.5.2010 etsi näkökulmia lappilaisiin erityispiirteisiin. Työpajassa nousivat esiin tärkeimpinä kehittämisen kohteina elinympäristö, kyläkuvan muotoiluun liittyen rakennetun ympäristön kehittäminen ja maisemointi. Tärkeitä ovat perinteiset, paikalliset materiaalit muotoilun ja käsityön raaka-aineina, ne koetaan kestäväksi kehityksen ja identiteetin rakentajina. Työpaja nosti esiin lisäksi omaan kulttuuriin perustuvan identiteetin muotoilun ja yhteisöllisyyden vahvistamisen.

Työpaja 4. Arvokeskustelu 15.9.2010 otti tavoitteekseen konkretisoida arvot Lapin muotoiluohjelmaa varten otsikolla Hyvää vai rahaa? Keskusteluun osallistui yrityksiä, julkisen sektorin, rahoittajien ja oppilaitosten edustajia sekä opettajia että opiskelijoita. Arvokeskustelijat arvostivat korkealle perinteisen lappilaisen rehellisyyden ja aidon vuorovaikutuksen, pitkäjänteisyyden ja johdonmukaisuuden ja niiden mukanaan tuoman uskottavuuden. Taustalla nähtiin lisäksi vaikuttavan näyttämisen pakon, epäonnistumisen jälkeisen tunteen tehdä uudestaan ja paremmin.

Työpaja 5. Kemi - Tornion työpaja 7.10.2010 konkretisoi tietoa siitä, miten lappilaiset yrittäjät ja julkisen sektorin toimijat suhtautuvat lappilaiseen muotoiluun ja sen lisäämiseen. Työpajassa kävi ilmi selvä halukkuus käyttää alueella tapahtuvaa muotoilua ja se nähtiin kilpailuetuna. Paikalla oli runsaasti yritysten, teollisuuden ja julkisen sektorin edustajia. Heistä 86 % ostaisi muotoilupalvelua omalta alueeltaan. Yritykset tarvitsevat eniten palvelumuotoilua ja yritysilmään muotoilua sekä strategista muotoilua. Kysyttäessä, voiko Arctic Designista tulla yrityksellesi tai organisaatiollesi kilpailuetu, vastaajista 85 % oli täysin tai osittain samaa mieltä.

Työpaja 6. Tunturi - Lapin työpaja 1.2.2011 piti tavoitteenaan sitä, miten muotoilun avulla saadaan edistettyä Lapin matkailuelinkeinoa ja sen piirissä tapahtuvaa toimintaa. Tunturi - Lappi on Lapin merkittävin matkailualue. Työpajan anti kiteytyi seuraavasti: Matkailu tarvitsee muotoilua yritysten, palvelujen ja ympäristöjen muotoiluun, Muotoilukoulutuksen tulee jalkautua alueelle, Kylät ja paikalliset asukkaat ja kulttuurit otettava mukaan, Matkailijat valjastettava voimavaraksi ja Alueiden erilaisuus ja vuodenaajat hyödynnettävä voimavaroina.

Työpaja 7. Itä - Lapin työpajan 3.3.2011 päätavoite oli pureutua siihen, miten puuhun ja metalliin liittyvän elinkeinotoiminnan ja muotoilun yhteistyötä saadaan lisättyä. Työpajan tuloksiksi kirjattiin seuraavaa: Puu- ja metallituotteiden muotoilua tarvitaan lisää, Palvelumuotoilua tarvitaan, tarvitaan monialaisia tiimejä, esimerkiksi julkisten palveluiden, kuten oppilaitosten toiminnan muotoilua, Täydennyskoulutusta tarvitaan paikallisille muotoilutoimijoille, Yliopistoyhteistyötä tarvitaan, sitä voidaan osoittaa konkreettisiin kohteisiin esim. muotoilua kaupungin keskusta-alueelle ja yrityksiin.

Kirnu – ehdotus Lapin muotoiluohjelmaksi

Lapin muotoiluohjelma tukee Lapin luovan toimialan strategiaa ja arktista muotoilua

Lapin muotoiluohjelma tukee osaltaan Lapin luovan toimialan strategiaa, strategisia linjauksia ja visiota. Strategian visiossa Lappi on vahvojen teemojen omintakeinen elämysmaakunta, jossa luovan toimialan yrittäjät toimivat talouden kehityksen etulinjassa. Musiikin, elokuva-alan, sisällöntuotannon, muotoilun ja käsityön yritykset sekä kulttuurintekijät ovat alansa edelläkävijöitä ja luovalle toimialalle on muotoutunut vahva osaamiskeskittymä. Lapin muotoiluohjelman arvokeskustelussa muodostuneet arvot ovat linjassa Lapin luovan toimialan strategisten arvojen kanssa.

Lapin muotoiluohjelma ulottuu Luovan toimialan strategian aikajaksoa pidemmälle ja uudistaa visiota. Ohjelman visio muodostuu ohjelman tavoiterungossa (Kirnu-kaaviossa) esitetyistä kaikista kysymyksistä. Kirnukaavio on tämän tekstiasiakirjan liitteenä. Lapin muotoiluohjelman avulla lappilainen muotoilu pysyy muotoilualan uudistumisen kärjessä ja pohjoisuudesta rakentuva arktinen muotoilu voimistuu selväksi Lapin kilpailuvaltiksi ja liiketoiminnan edistäjäksi. Lapin yliopisto on jo lähtenyt kehittämään arktista muotoilua monialaisesti ja eri näkökulmista ja Kemin Digipolis on pitänyt arktista muotoilua toimintansa teemana.

Lapin muotoiluohjelma tuo Lapin luovan toimialan strategian ja Lapin innovaatiostrategian rinnalle muotoilutoimijat ja vahvistaa siten yhteyttä luovuuden ja innovaatioiden välille. Muotoiluohjelma parantaa muotoilun avulla julkisen sektorin toimivuutta ja tukee palvelumuotoilun tuleamista osaksi arkitoimintaa. Muotoiluohjelma lisää monialaista vuorovaikutusta muotoilutoimijoiden välillä. Muotoiluohjelma tekee Lapin erityispiirteitä näkyviksi, lisää muotoilun käyttöä, lisää yritysten kilpailukykyä ja tukee käyttäjien osallistumista muotoiluun.

Lapin muotoiluohjelman tavoiterunko ja 8+1 kysymystä

Lapin muotoiluohjelman tavoiterunko rakentuu valmistelussa esiin nousseista 8+1 kysymyksestä, jotka sijoittuvat Kirnukaaviossa ulkokehälle. Kirnu valittiin ohjelman nimeksi, koska se pitää sisällään miellelyhtymiä perinteisiin lappilaisiin tuloksia tuottaviin toimintoihin. Tavoitteet on kirjoitettu proaktiivisiksi kysymyksiksi, jotka aktivoivat toimintaa ja synnyttävät uusia kysymyksiä. Yksi kysymys on avoin ja se tarjoaa uusien, ohjelman aikana syntyvien ideoiden mukaan tuomisen. Ohjelmaa toteutetaan vastaamalla kysymyksiin konkreettisilla toimilla.

Toteuttajat käyttävät Kirnukaavion sisäkehälle sijoituvia työkaluja, joita ovat toimeksiannot, muotoilun tutkimus, työpajat, tapahtumat, opiskelijaprojektit, kehittämishankkeet tai muut työkalut. Jakamalla toteuttamisvastuuta hajautetusti voidaan varmistaa mahdollisimman monen muotoilutoimijan osallistuminen ohjelman toteuttamiseen. Seuraavassa käydään läpi valmistelussa rakentuneet tavoiterungon kysymykset perusteluineen ja esitetään niihin liittyviä toimenpiteitä.

Kysymys 1. Miten muotoilijasta tulee design thinker?

Tavoitteena on, että Lapissa tapahtuva muotoilu pysyy muotoilun uudistumisen kärjessä, uudistuu ja levittäytyy perinteistä muotoilua laajemmin eri toimialoille.

Muotoilijan työ tapahtuu entistä enemmän monialaisissa tiimeissä, joissa eri alojen ihmisten on kyettävä ymmärtämään toisiaan. Tarvitaan muotoiluajattelun osaajia (Design thinker).

Design thinker haastaa muotoiluopetusta. Lapin yliopisto vastaa omalta osaltaan tämän tavoitteen toteuttamisesta. Muotoiluajattelu hyödyntää luovia työskentelytapoja, joiden avulla tuotetaan kokonaan uusia ratkaisuja suunnitteluongelmiin.

Muotoilun koulutuksen uudistaminen vastaamaan uudistuvan työelämän tarpeita on välttämätöntä ja lisäksi maakuntaan jalkautuvalle täydennyskoulutukselle on suurta tarvetta. Taiteiden tiedekunnan uusi kandidivaiheen opetussuunnitelma on otettu käyttöön syksyllä 2010 ja Lapin yliopistossa on avautunut mahdollisuus yrittäjyysopintoihin. Opetuksen uudistamistyö työelämän osaamistarpeiden mukaan muovautuvana ja muotoilun käsittäminen aikaisempaa laajempaan sateenvarjokäsitteenä ovat ajankohtaisia koko muotoiluohjelman ajan. Lapin yliopiston muotoilun laboratoriot tarjoavat erinomaisen toimintaympäristön sekä elinkeinoelämän että koulutuksen toimijoille. Laboratorioiden käyttö, ylläpito, kehittäminen ja ajan tasalla pitäminen vaativat resursseja ja koulutusta. Laboratorioiden mukanaolo muotoilutoimijoiden täydennyskoulutuksessa on muotoilun uudistuessa erinomainen mahdollisuus viedä uusinta tietoa ja osaamista toimijoille kentälle.

Vastuutaho: Lapin korkeakoulukonserni, Lapin yliopisto, Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta

Toimenpiteet

1. Uudistuva muotoilukoulutus ja alueellinen yhteistyö elinkeinoelämän, oppilaitosten ja muotoilutoimijoiden kanssa
2. Lapin muotoiluohjelman toteuttaminen, koordinointi ja viestintä
3. Uudistuva maakuntaan jalkautuva muotoilutoimijoiden täydennyskoulutus
4. Muotoilualojen laboratorioiden käyttö, osaamisen ja välineiden ylläpito ja ajan tasalla pitäminen sekä niihin liittyvä koulutus
5. Kansainvälinen verkostoituminen (tutkimusverkostot ja Arctic Sustainable Arts and Design –verkosto)

Kysymys 2. Miten muotoilun käyttö parantaa julkisen sektorin toimivuutta?

Tavoitteena on lisätä muotoilun käyttöä Lapin julkisella sektorilla ja parantaa Lapin julkisen sektorin toimivuutta muotoilun avulla.

Lapissa julkisen sektorin osuus palveluista on suuri ja palvelujen hyvä toimivuus on pitkien välimatkojen oloissa käyttäjien kannalta ensiarvoisen tärkeää. Palvelumuotoilulla voidaan vähentää ongelmia tilanteista, joissa kunnan, kaupungin tai valtion virkamies kohtaa asiakkaan, asukkaan, palvelujen käyttäjän niin, että palvelusta saadaan sujuvampaa. Kiinnostavaa on, miten muotoilun avulla voidaan parantaa organisaation sisäistä tehokkuutta.

Kun parannetaan ympäristön esteettömyyttä ja saavutettavuutta, samalla vähennetään palvelujen tarvetta, mutta toisaalta luodaan esimerkiksi sähköisille palveluille mahdollisuuksia. Tämä koskee kaikkia väestöryhmiä ja varsinkin erityisryhmiä. Esteettömyys ja sen edistäminen kuuluu julkiselle sektorille, kuten julkisten tilojen, tie- ja katuverkoston ylläpitoon, mutta myös yksityiselle ja muille sektoreille.

Vastuutaho: Rovaniemen kaupunki sekä Lapin kunnat ja kaupungit, kuntayhtymät, valtio ja Lapin korkeakoulukonserni

Toimenpiteet:

1. Muotoilua viedään julkisen sektorin kehittämiseen ja ylläpitoon
2. Muotoilu mukaan julkisen sektorin eri toimialojen kehittämisstrategioihin
3. Julkinen sektori työllistämään muotoilijoita
4. Edistetään julkisen sektorin ja muotoilututkimuksen ja koulutuksen yhteistyötä
5. Esteettömyyttä ja saavutettavuutta edistävät toimet

Kysymys 3. Miten Lapin erityispiirteet näkyvät muotoilussa?

Tavoitteena on saada Lapin erityispiirteet muotoilun voimavaraksi.

Tähän kysymykseen liittyvät Lapin erityispiirteiden tunnistaminen ja niiden esiin tuominen muotoilun avulla. Ääriolosuhteilla on intensifioiva vaikutus, mikä edesauttaa muotoilun vaikuttavuutta. Lapilla on erityisyyttä sekä sisäisesti että ulospäin. Eri alueiden erityisyydet ovat osia identiteetin muodostamiseen, ääriolosuhteet heijastuvat kulttuureihin.

Arktinen muotoilu on voimistumassa merkittäväksi Lapin kilpailutekijäksi ja voimaksi myös ääriolosuhteisiin liittyvän innovaatiotoiminnan kannalta. Lapissa ovat yhtä aikaa vaikuttamassa sekä toisaalta teolliset että toisaalta kulttuuriset tekijät. Lapin erityispiirteiden vaikutukset on tärkeää ottaa voimavaraksi uudistuvaan muotoiluun.

Vastuutaho: Lapin yliopisto, Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta ja Saamelaisalueen koulutuskeskus

Toimenpiteet:

1. Erityispiirteiden monialainen tutkimus, tunnistaminen ja määrittely
2. Muotoilun merkitys alkuperäiskulttuureille ja alkuperäiskulttuurien merkitys muotoilulle
3. Uudistuva muotoilu Lapin kontekstissa

4. Lapin teollisuuteen ja Lapista saataviin raaka-aineisiin liittyvä muotoilu ja innovaatiotoiminta
5. Arktinen muotoilu kilpailukyvyyn ja liiketoiminnan edistäjänä
6. Arktisen muotoilun keskus Lappiin

Kysymys 4. Miten lisätään monialaista vuorovaikutusta muotoilutoimijoiden välillä?

Tavoitteena on toimiva ja hedelmällinen vuorovaikutus Lapin eri muotoilutoimijoiden välillä ja sitä kautta syntyvä toimiva osajaverkosto, jolla on yhteydet myös Lapin ulkopuolelle.

Yrityksistä kohteena ovat muotoilua tekevät yritykset. Muotoilu muuttuu monialaisten tiimien kanssa tehtäväksi ja työolosuhteet uudistuvat. Tällä on yhteys työn muuttumiseen ja työn muuttumiseen liittyvään tutkimukseen. Verkostoituminen sekä kansallisesti että kansainvälisesti avaa vuorovaikutusmahdollisuuksia.

Vastuutaho: Rovaniemen Kehitys Oy sekä alueelliset kehittämissyhtiöt, elinkeinoelämä ja Lapin korkeakoulukonsemi

Toimenpiteet:

1. Perusselvitys muotoilutoimijoista, paljonko on toimijoita, minkä verran muotoilua käytetään yrityksissä ja julkisella sektorilla?
2. Minkä verran Lappiin tehdään muotoilua Lapin ulkopuolelta ja minkä verran Lapissa tehdään muotoilua Lapin ulkopuolelle?
3. Monialaisen yhteistoiminnan lisääminen – uudet vuorovaikutustavat – vientirenkaiden muodostaminen
4. Muuttuva työ ja muotoilu, miten uudistuva työ auttaa tekemään työtä Lapissa
5. Kanssakäymistä edistävät myös kansainväliset kanavat ja foorumit ml. näyttelyt ja messut
6. Monialaiset julkiset hankkeet, muotoilualat osiksi kärkihankkeita
7. Tekesiin uusi muotoiluun keskittyvä SHOK, jossa Lappi on hyvin mukana
8. Selvitys sijoittajien kiinnostuksesta muotoiluyrityksiin

Kysymys 5. Miten muotoilun käyttö parantaa yritysten kilpailukykyä?

Tavoitteena on lisätä Lapin yritysten kilpailukykyä muotoilun avulla.

Kohteena ovat muotoilua hyödyntävät yritykset. Yritysten toimintaedellytysten vahvistaminen luo pohjaa kilpailukyvyyn kehittämislle. Lapin erityispiirteet sekä tuotteissa että palveluissa ovat hyvä perusta yritysten kilpailukyvyyn kasvulle. Lapin kulttuuritietouden pitäminen elävänä ja uudistuvana on pysyvä luovuuden voimavara sekä Lapin muotoiluun että Lapin yrityksille.

Vastuutaho: Lapin kauppakamari ja Lapin yrittäjät ja kehittämissyhtiöt

Toimenpiteet:

1. Muotoilutietouden vieminen toimiviin ja aloittaviin yrityksiin
2. Alueen elinkeinoelämän muotoiluosaamisen vahvistaminen
3. Muotoilun hyödyntämisen tukeminen
4. Muotoilun hyödyntämisen seuranta ja raportointi
5. Arktisen muotoilun brändi lappilaisten yritysten kilpailuvaltiksi
6. Muotoilu osana yritysten kehittämistoimintaa ja yrityshautomotoimintaa

Kysymys 6. Miten muotoilun käyttö lisääntyy Lapissa?

Tavoitteena on saada Lappiin lisää muotoilutoimijoita ja muotoilun käyttäjiä sekä yksityiselle että julkiselle sektorille.

Muotoilu luovaan toimialaan kuuluvana on tekijänoikeuksien kannalta haasteellinen kansainvälisellä toimintakentällä. Yrityksellä voi olla monia esteitä, jotka ovat estäneet muotoilupalvelujen käytön. Luomalla selvyttä ja helpoutta toimintatapoihin saadaan vuorovaikutusta aktivoitua.

Vastuutaho: Lapin taidetoimikunta ja Lapin yliopisto

Toimenpiteet:

1. Selvitetään muotoiluun ja aineettomaan pääomaan liittyvät tekijänoikeudet ja sopimuskäytännöt Lapissa ja kansainvälisesti
2. Selvitetään muotoilun käytön esteet Lapissa
3. WDC2012, Design Forum Finlandin ja Omamon toimintamallit Lapin muotoilun edistäjinä
4. Residenssitoiminta muotoilun käytön edistäjänä – osa-aikaiset muotoilijat vakiintuvat ennen pitkää
5. Tuodaan esiin hyviä esimerkkejä: yritykset, julkinen sektori, tekijät (Wirkkalan juhlavuosi)
6. Matkailijat voimavaraksi, lomaileva muotoilija paikalliseen työhön
7. Kehitetään helpot mallit muotoilun käyttöön yrityksille – muotoilupalveluyksikkö

Kysymys 7. Miten käyttäjä osallistuu muotoiluun?

Tavoitteena on, että lappilaiset käyttäjät ovat muotoiluprosessissa luonteva ja toimiva täysivaltainen osapuoli.

Muotoilukasvatus auttaa käyttäjää osallistumaan paremman elinympäristön luomiseen. Osaavalla muotoilijalla on välineet osallistaa käyttäjä. Käyttäjälähtöiset suunnittelumenetelmät parantavat käyttäjien mahdollisuuksia vaikuttaa lopputulokseen muotoilun aikana.

Vastuutaho: Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta ja käyttäjäorganisaatiot kuten Ikääntyvien yliopisto

Toimenpiteet:

1. Erityisryhmät muotoilun käyttäjinä
2. Monialainen muotoilun käyttäjä tutkimus
3. Muotoilukasvatuksen lisääminen: yhteistyö tarhaan, peruskouluun, erityislukioon – muotoilun elinikäinen oppiminen
4. Muotoilu esteettömyyden edistäjänä ja tekijänä Lapissa
5. Suuret ikäluokat muotoilun Living Lab kohderyhmäksi Lapissa
6. Lapin puolustusvoimat arktisen muotoilun käyttäjänä
7. Muotoilun ikäfoorumi Lappiin
8. Kehitetään helpot työtavat käyttäjien osallistumiselle ja muotoilijoille osallistaa Käyttäjä

Kysymys 8. Miten palvelumuotoilusta tulee arkipäivää?

Tavoitteena on, että palvelujen muotoilusta tulee Lapissa yleisesti käytetty menetelmä sekä julkisella että yksityisellä palvelusektorilla ja muotoilijoita työllistyy pysyvästi palvelujen muotoiluun.

Lapin yliopiston yhtenä monitieteisenä kiinnostuksen kohteena on hyvinvointiin suuntautuva eettinen palvelumuotoilu, jossa on fokuksessa ihmislähtöinen hyvä perinteisen liiketaloudellisen hyötyajattelun rinnalle. Palvelumuotoilu on keino kehittää palveluja ja parantaa arkielämää. Tutkimus ja kehittäminen kohdistuvat tekijöihin, joista palvelu muodostuu ja jotka vaikuttavat palveluprosessiin.

Vastuutaho: Lapin yliopiston kaikki tiedekunnat yhdessä

Toimenpiteet:

1. Palvelumuotoiluyrittäjyyden edistäminen (mm. kysynnän synnyttäminen onnistuneiden esimerkkien avulla)
2. Palvelumuotoilun tutkimusohjelma, monialainen perustutkimus ja soveltava tutkimus Lapin kontekstissa
3. Lappilaiset toimivat palvelut osaksi Lappi-brändiä
4. Yhteistyö tutkimuksen, opetuksen ja palvelumuotoilua tekevien ja hyödyntävien yritysten ja julkisen sektorin kanssa

9. Avoin kysymys: Miten Sinä lisäisit muotoilua Lappiin?

Tavoitteena on aktivoita lappilaisia pohtimaan muotoilun edistämistä ja tarjota mahdollisuus tulla mukaan ohjelman aikana aivan uusille ideoille, joita ei ohjelman valmistelussa vielä noussut esiin. Kuka tahansa voi esittää tähän oman kysymyksensä.

Ehdotus Lapin muotoiluohjelman organisoimiseksi

Ohjelman vastuunjako

Aluksi tarvitaan **toimeenpanohanke**, jossa ohjelma käynnistetään ja vastuut jaetaan konkreettisina tekoina niin, että työ etenee. Jatko toteutetaan isompana **ohjelman koordinoitihankkeena**.

Ohjelman toteuttaminen voidaan jakaa kolmeen rinnakkaiseen osaan: ohjelman johtamiseen (toimijoiden aktivointiin), koordinointiin (toimijoiden yhteen saattamiseen) ja viestintään (toimien ja toimijoiden näkyviksi tekemiseen). Ohjelman rahoituksesta vastaavat tahot ratkaisevat rahoituksen tapauskohtaisesti omien käytäntöjensä mukaan.

Ohjelman koordinoinnissa on tärkeää nähdä kokonaisuudet. Viestinnän merkittävä tehtävä on tuottaa ohjelmalle näkyvyyttä ja tuoda kaikki muotoilutoimijat tietoisiksi toisistaan ja tekemisistään. Toteutuksessa voi käyttää hajautetun vastuun menetelmää, jolloin kullakin Kinnun kysymyksellä on oma vastuu- ja toteuttajataho, joka käynnistää heti oman konkreettisen teon. Proaktiivisesti toimivat kysymykset houkuttelevat mukaan kiinnostuvia tahoja ohjelmaa toteuttamaan.

Lapin korkeakoulukonsernilla on merkittävä rooli Lapin muotoiluohjelman toteuttajana. Monialaisten muotoilukoulutuksen ja muotoilun perustutkimuksen sekä käytännön soveltavan tutkimuksen avulla konserni kehittää innovaatio-ohjelmansa eri Lappeja. Muotoilu toimii innovaatio-ohjelman läpileikkaavana tekijänä.

Ohjelman rahoitus

Ohjelmaa rahoitetaan monista eri lähteistä. Yksityiset rahoittavat suoria toimeksiantoja. Hankerahoitukseen tarkoitetut rahoituskanavat ovat käytössä sekä alueellisina että kansallisina ja myös alueiden välisinä. Rahoitusta voidaan edistää eri rahoittajille suunnatuilla työpajoilla, joissa ohjelmaa esitellään. Lisäksi voidaan käyttää EU-tason rahoitusinstrumentteja, joiden käyttöön on saatavissa Pohjois-Suomen EU-toimiston neuvontapalveluja mukaan luettuina Interreg -rahoitukset.

Ohjelman toteuttamiseen on hyvä osoittaa kohdennettua kehittämisrahaa. Ohjelmaan voidaan osoittaa rahoitusta Luovan toimialan rahoituskokonaisuudesta. Ohjelmaa voi toteuttaa Suomen akatemian muotoilun tutkimusrahoituksella.

Ohjelmaan voidaan osoittaa eri ministeriöiden rahoitusta soveltuvin osin: TEM, OKM, STM, MMM, LM, YM. Tekes on tutkimus- ja kehitystyön ja innovaatiotoiminnan rahoittaja ja asiantuntija ja sillä on toimipiste Lapin ELY-keskuksessa. Tekesin toiminta auttaa yrityksiä, tutkimuslaitoksia, yliopistoja ja korkeakouluja luomaan uutta tietoa ja osaamista ja lisäämään verkostoitumista. Tekesillä on valtakunnallisesti vuosittain käytettävissä avustuksina ja lainoina noin 600 miljoonaa euroa tutkimus- ja kehitysprojektien rahoitukseen.

Kunnat, kehittämisorganisaatiot ja kuntayhtymät toimivat sekä työpanoksen että rahoituksen osalta ohjelman toteuttamisessa sekä pää- että osatoteuttajina. Monet kunnalliset ja alueelliset kehittämisorganisaatiot ovat osoittaneet valmistelun kuluessa kiinnostuksensa osallistua muotoilun käytön lisäämiseen alueellaan sekä yksityiselle, julkiselle että kolmannelle sektorille.

Esimerkiksi palvelumuotoilun mahdollisuuksia voi kuntatoimija hyödyntää elinkeinokehittämisen lisäksi kunnan kaikilla muillakin toimintasektoreilla tekninen, opetuksen järjestäminen ja sosiaalija terveystoimi mukaan luettuina. Uusia mahdollisuuksia löytyy esimerkiksi yhteistyöstä muotoilun tutkimuksen ja muotoilukoulutuksen kanssa.

Yritykset ottavat osaa toteutukseen joko yksityisellä rahoituksella tai esimerkiksi Tekesin tukirahalla. Lisäksi yritysten välisen lisääntyvän toimeksiantotoiminnan kautta saadaan ohjelman toteuttamiseen uutta aktiivisuutta. Yksityisten toimijoiden on tärkeää tuoda ohjelman tietoon mahdollisimman paljon toimintaansa ja toisaalta ohjelma tuo näkyvyyttä ja edistää verkostoitumismahdollisuuksia.

Sitralla on varteenotettava rahoituskanava, sillä on ollut jonkin verran muotoiluun liittyvän toiminnan rahoitusta.

Brysselissä toimiva Pohjois-Suomen EU-toimisto neuvoo ja opastaa eri rahoitusmuotojen käyttöön konkreettisten rahoituskohteiden mukaan.

Ohjelman viestintä

Lapin muotoiluohjelman valmistelun aikana on ollut käytössä nettisivusto osoitteessa www.lapinmuotoiluohjelma.fi. Sivustoa voi kehittää ohjelman toteuttamisen aikana yhtenä ohjelman omana viestintäkanavana. Ohjelman tärkeä tehtävä on saada muotoilulle näkyvyyttä ja siksi ohjelmalle on luotava toimiva viestintä sekä alueellisesti, kansallisesti että kansainvälisesti. Viestinnän toteuttamiseen etsitään yhteistyökumppaneita eri organisaatioiden viestinnästä ja median toimijoista. Ohjelman osatoteuttajien viestintä luo osaltaan mielikuvaa Lapin muotoilusta.

Mielenkiintoista ja uusia mahdollisuuksia tarjoavaa on saada ohjelman toteuttamiseen mukaan netin toimijoita, kuten Kemin Digipoliksien Partnerbook ja sosiaalinen media sekä opiskelijoiden media kuten Radio Säteily. Ohjelman koordinointiin ja toteuttamiseen saa hyötyä viestinnän vuorovaikutteisuudesta, joka parantaa tiedon kulkua eri suuntiin. Eri toimijoiden tiedotuksesta vastaavat on tärkeä ryhmä ohjelman toteuttamisen kannalta. Haasteena on saada ohjelman aikana syntymään uusia av-median yrityksiä Lappiin.

Ohjelman seuranta ja arviointi

Seuranta ja arviointi kuuluvat ohjelman toimeenpanoon esimerkiksi osana eri ryhmien toimintaa (Lapin korkeakoulukonsernin innovaatio-ohjelma, Lapin liitto, Kauppakamari, Lapin yrittäjät).

Erilliset liitteet nettisivulla: Kirnukaavio, Esite
 Nettisivuosoite: www.lapinmuotoiluohjelma.fi

Kirjallisuutta:

- Brown, T. (2008), Design Thinking. Harvard Business Review. June 2008. hbr.org
 Buchanan, R. (2001), Design Research and New Learning. Design Issues. Autumn 2001. Vol 17. No. 4.
 Fulton Suri, J. (2008), Informing Our Intuition: Design Research for Radical innovation. Rotman Magazine. Winter 2008.
 Hyysalo, S. (2009), Käyttäjä tuotekehityksessä. Tieto, tutkimus, menetelmät. Taideteollisen korkeakoulun julkaisu B 97. Helsinki 2009.
<https://www.taik.fi/kirjakauppa/images/bfee4ec00950ec8aaf7f96538f668055.pdf> (13.2.2011)
 Lehto, P. (2011), Alkusanat. Teoksessa Palvelumuotoilu –uusia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen. Miettinen, S. (toim.). Teknologiainfo Teknova Oy. Tampere. Lapin luovan toimialan strategia 2008-2013, Lapin liitto, s.10, 20
http://www.lapinliitto.fi/c/document_library/get_file?folderId=51464&name=DLFE-3311.pdf
 Lapin korkeakoulujen innovaatio-ohjelma 2009-2012
<http://www.luc.fi/loader.aspx?id=53235b2a-78f0-49a1-b509-594079bd1481>